

Jolanta Chwastyk-Kowalczyk

Londyński „Nowy Czas” na początku XXI wieku

Wydawnictwo Uniwersytetu Jana Kochanowskiego, Kielce 2019, 270 s.

ISBN 978-83-7133-740-6

Ewa Danowska

Polska Akademia Umiejętności

danowska@biblioteka.pau.krakow.pl

ORCID: 0000-0002-3273-4020

„**N**owy Czas” to periodyk wydawany w Londynie, ściśle związany z życiem i aktywnością Polaków zamieszkałych na Wyspach Brytyjskich. Z wielu względów zajmuje wyjątkowe miejsce wśród gazet i czasopism wydawanych w Wielkiej Brytanii, a jego wyjątkowość w rzetelnie udokumentowany sposób przedstawia i udowadnia Jolanta Chwastyk-Kowalczyk.

W okresie II wojny światowej i po jej zakończeniu wielu Polaków znalazło się w Wielkiej Brytanii. W latach powojennych kolejne fale emigracji polityczno-ekonomicznej zasilają szereg Polonii, nie dziwi więc fakt, że pojawiła się potrzeba tytułów prasowych skierowanych do Polaków. Proces powoływania nowych tytułów, zapoczątkowany jeszcze podczas II wojny światowej, trwa aż po dzień dzisiejszy. Niektóre periodyki okazywały się efemerydami, inne przetrwały dłużej na rynku prasowym. Zależnie od założeń poszczególnych redakcji obejmowały różnorodne spektrum zagadnień społeczno-kulturalnych, religijnych, informacyjno-politycznych, naukowych oraz tematów skierowanych do dzieci i młodzieży. Autorka we wstępie opracowania podała statystykę periodyków wychodzących na Wyspach i przeznaczonych dla polskiego odbiorcy, podkreślając fakt, że te czasopisma były jednym z głównych elementów integrujących Polonię.

Przełomowym wydarzeniem dla rynku mediów polskojęzycznych było przystąpienie Polski do Unii Europejskiej w maju 2004 r. W jego wyniku na Wyspy Brytyjskie przybyła nowa, liczna fala emigrantów ekonomicznych z Polski. Byli to ludzie często z wyższym wykształceniem i znający język angielski, przejawiający aspiracje kulturalne i intelektualne. Powstało wówczas wiele portali internetowych i tytułów prasowych w wersji papierowej oraz online. Jak przyznała Autorka, polskie media na Wyspach mają ograniczony zasięg oddziaływania, bowiem są skierowane do zamkniętego środowiska, które nie potrafi wyzwolić się od „polskich klimatów”, dlatego można je uznać za przedłużenie polskiego systemu medialnego. Choć w skali brytyjskiej są zjawiskiem marginalnym, to bardzo istotnym w obszarze pol-

skim. Należy zaznaczyć, że w 2016 r. na Wyspach Brytyjskich ukazywało się 358 polskich czasopism wydawanych przez Polaków, redagowanych na bardzo zróżnicowanym poziomie, niekiedy niezbyt ambitnym.

Na tle polskich periodyków korzystnie wyróżnia się „Nowy Czas”, którego omówienia i analizy dokonała Jolanta Chwastyk-Kowalczyk. Czasopismo zostało założone w Londynie w 2006 r. Przez dwa lata ukazywało się jako tygodnik, następnie zostało przekształcone w dwutygodnik, po czym w miesięcznik (z przerwą w okresie od lipca do września 2012 r. z powodu braku funduszy). Jako miesięcznik ukazuje się do tej pory i jest skierowany głównie do inteligencji, zajmując się na łamach przede wszystkim problematyką społeczną, polityczną, naukową i kulturalną.

Autorka w swych badaniach posłużyła się metodą analizy zawartości prasy, zarówno jakościową, jak i ilościową. Treść opracowania została wzbogacona dzięki licznym rozmowom przeprowadzonym z osobami związanymi z tym pismem oraz dzięki korespondencji mailowej ze współwłaścicielką, dziennikarką, a prywatnie żoną redaktora naczelnego Teresą Bazarnik-Małkiewicz.

Opracowanie poświęcone „Nowemu Czasowi” składa się ze wstępu i pięciu rozdziałów. We Wstępie czytelnik został zapoznany z rysem historyczno-politycznym i prawnym funkcjonowania Polaków poza krajem, po wejściu Polski do Unii Europejskiej.

W rozdziale pierwszym opisano okoliczności powstania pisma oraz podano charakterystykę jego właścicieli i współpracowników. Periodyk stanowi prywatną inicjatywę małżeństwa dr. Grzegorza Małkiewicza i Teresy Bazarnik, przed wyjazdem do Londynu związanych z Krakowem. Autorka przedstawiła sylwetki osób publikujących teksty na łamach „Nowego Czasu”. Omówiła też sposób finansowania pisma, ważniejsze fakty z dziejów jego istnienia, cechy formalno-wydawnicze, jak format, objętość, nakład, dystrybucję i miejsce druku. Zarysowany został krąg odbiorców, a także akcje społeczno-kulturalne, w które angażuje się redakcja. Rozdział pierwszy zaznajamia z wydarzeniami ważnymi dla pisma, ale również i angielskiej Polonii, odbiorców tego ambitnego tytułu prasowego.

Rozdział drugi, zatytułowany „Publicystyka czasopisma”, przedstawia problematykę podejmowaną w artykułach w kontekście wydarzeń w danym okresie. W odrębnych podrozdziałach zostały przybliżone sylwetki, a także publicystyka i felietony Krystyny Cywińskiej – cenionej dziennikarki związanej z pismem – oraz właściciela „Nowego Czasu” Grzegorza Małkiewicza wywodzącego się z tzw. solidarnościowego pokolenia emigrantów. W kolejnych podrozdziałach omówiono kampanie społeczne prowadzone przez redakcję, skierowane do polskiej diaspory w Wielkiej Brytanii, oraz problematykę związaną z historią i działalnością pisma, jak i działalność Ogniska Polskiego w Londynie, Polskiego Ośrodka Społeczno-Kulturalnego oraz Stowarzyszenia Polskich Kombatantów. Przedstawiona została kwestia zajmująca wiele miejsca na łamach „Nowego Czasu”, czyli kontrowersyjna sprzedaż przez oo. marianów muzeum i biblioteki – popularnej polskiej placówki w Londynie Fowley Court nad brzegiem Tamizy.

Prezentacja kultury artystycznej na łamach „Nowego Czasu” składa się na rozdział trzeci. Ze względu na zainteresowania potencjalnych czytelników ta tematyka z reguły zajmuje niemal połowę danego numeru. Obejmuje omówienie takich dziedzin, jak plastyka, muzyka, teatr, film i fotografia, które są poprzedzone przedstawieniem działalności public relations redakcji w budowaniu relacji z czytelnikami. Autorka zwróciła uwagę na inicjatywę integrującą periodyk z odbiorcami pod nazwą ARTeria. Jest to rodzaj salonu kultury wysokiej, gdzie odbywają się spotkania artystów, koncerty, wernisaże, wystawy i wszelkie zachęty do uczestniczenia w życiu kulturalnym. Inicjatywa, zapoczątkowana przez „Nowy Czas” wpisała się w kalendarz kulturalny Londynu.

Odrębny, obszerny rozdział został poświęcony życiu literackiemu, bowiem adresatem pisma jest inteligencja, z reguły żywo zainteresowana tą sferą życia. Dlatego na łamach czasopisma

ukazują się artykuły na temat literatury oraz sylwetki pisarzy polskich i obcych, a także ogłoszane konkursy i nagrody literackie. Omówiono podejmowane na łamach „Nowego Czasu” zagadnienie działalności Związku Pisarzy Polskich na Obczyźnie i Stowarzyszenia Pisarzy Polskich za Granicą. Autorka zaznaczyła, że na łamach pisma od początku jego istnienia nie brak recenzji książek, czy omówień polecanych publikacji.

Ostatni rozdział nosi tytuł „Kwestie edukacji”. Autorka nie pominęła tego aspektu, bowiem na łamach „Nowego Czasu” zajmowano się również sprawami oświaty i szkolnictwa wyższego, poświęcając im wiele uwagi, chociaż redakcja periodyku nie wyodrębniła oddzielnej rubryki poświęconej tej tematyce. Tutaj można znaleźć informacje o faktach i wydarzeniach z życia polskich placówek oświatowych na Wyspach.

W Zakończeniu autorka opracowania dokonała podsumowania swoich wnikliwych badań. Podkreśliła, że „Nowy Czas” narodził się z potrzeby nawiązania dialogu między pokoleniami polskich emigrantów na Wyspach Brytyjskich. Przypominał nowej fali emigracyjnej dorobek Polaków osiadłych tam po II wojnie światowej; umożliwiał dialog i porozumienie pomiędzy przedstawicielami obu generacji. Z badań autorki wynika, że spełnił się zamysł założycieli pisma, by stanowiło ono forum szerokiego wyrażania opinii i postaw. Dowodem tego są przytoczone listy do redakcji zawierające opinie czytelników na temat tego periodyku, który, jak się okazało, spełnia ich oczekiwania oraz zaspokaja społeczne i intelektualne potrzeby. Na koniec autorka wyraziła obawy związane z brexitem i często ksenofobiczną postawą Brytyjczyków, które mogą wpłynąć na rynek polskich mediów na Wyspach.

Warto zwrócić uwagę na interesującą okładkę książki oraz liczne ilustracje zawarte w Aneksie, ukazujące staranną formę graficzną periodyku oraz przykładowe plakaty ARTerii. Bibliografia zawarta na końcu książki budzi szacunek dla badawczej rzetelności oraz skrupulatności autorki, podającej m.in. wykorzystane źródła archiwalne, opracowania, wspomnienia, literaturę piękną oraz źródła internetowe.

Z opracowaniem Jolanty Chwastyk-Kowalczyk dotyczącym londyńskiego „Nowego Czasu” warto się zapoznać. Stanowi bowiem nie tylko rzetelną analizę jakościowo-ilościową tego periodyku, ale też wiele miejsca poświęca ludziom tworzącym to pismo, ich nietuzinkowym losom i dziennikarskiej twórczości. Z zainteresowaniem czyta się tu także o losach pisma na szerokim tle polskiego środowiska oraz codziennego bytowania Polaków na Wyspach, o nastrojach, działaniach, problemach i sukcesach, które znajdowały odbicie na łamach tego periodyku. Żywy styl narracji i umiejętność ukazania różnych kwestii w interesujący sposób, niepozbawiony osobistych ocen i wniosków autorki, zachęca do lektury tego opracowania.